enderun
eğitim yazıları

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği
Yayın Organı

Para ile Satılmaz

Üç Ayda Bir Yayınlanır

Yıl 3, Sayı 11
Aralık – Ocak – Şubat

Dil ve Eğitim

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği
Adına Sahibi
Zekeriya Arslantürk

Genel Yayın Yönetmeni
Bayram Yılmaz

Yayın Kurulu
Prof. Dr. M. Ali Büyükkara
Prof. Dr. Mustafa Özel
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Korkut
Hasan Uyar
Mehmet Dağ
Abdullah Taşkıran
Zekeriya Arslantürk
Kamil Ergenç
Bekir Dilekçi

Tasarım
Ertan Akbulut

Kapak Fotoğrafı
Semih Cicioğlu

Adres
Bahariye Mevlevihanesi Eyüp Merkez
Mah. Silahtarağa Cad. No:12
EYÜP / İSTANBUL

İletişim
Tel: 0212 501 31 71
enderdergi@gmail.com

Baskı – Cilt
Çağlayan Basım
Sarnıç Yolu Üzeri No:7 Gaziemir–İZMİR
Tel: +90 232 274 22 15
Fax: +90 232 274 22 84
İstanbul, Mat 2019

ENDERUN
ÖZGÜN EĞİTİMCİLER DERNEĞİ

insan ve medeniyet hareketi

Enderun Özgün Eğitimciler Derneği
"İnsan ve Medeniyet Hareketi" Kurumudur

Editörden

Yaratan tarafından Âdeme bahşedilen eşyalarının ismini bilme/isim koyma melekesi insan olmanın mutlak gerek şartlarındandır. Dil insanın tekamül edebilmesinin en önemli aracı ve imkanıdır. Beşerlikten insan olmaya terfi eden insanoğlunun nasıl bir anlatım becerisiyle, hangi dille, nasıl iletişim kuracağına yönelik tercihleri ise insanlık tarihinin gördüğü tüm savaş ve barışların sebebi olmuştur.

İnsanlar birbirleriyle İletişimin kurabilmesi için; anlamları konusunda mutabık kalınan kavramlar, işaretler ve sembollere ihtiyaç duyar. Eğer aynı anlamları yüklediğiniz ses ve sembollere sahip muhatabınız yoksa iletişim imkânınız olmaz. Anlaşabilip birlikte bir değer üretebilmek ise iletişimden öte ortak amaç ve duygu birlikteliğini sağlayabilmekle mümkün olabilir.

Jet-li' nin başrolünde İmparatoru öldürmek isteyen bir suikastçıyı oynadığı Hero/Kahraman filminde; Kahramanımız yazım sanatında üstat olmuş tüm hattatları öldürtmüş olan imparatora Çin hat sanatının yüceliğini hatırlatmak amacıyla "Efendim Çin yazım sanatında kılıç demenin ve yazmanın en az yirmi farklı yöntemi olduğunu biliyor muydunuz?" diye sorar. İmparator cevap verir; "Bu iyi bir şey değil, kafa karışıklığına yol açar."

Sanayi Devrimi sürecini yaşayan Fransa'nın Paris'inde, yüzlerle ifade edilen farklı dil ve lehçe bulunmasından dolayı insanları bir fabrikada birlikte çalıştırmak mümkün olamamış. Dönemin iktidar seçkinleri tarafından Frenkçenin öne çıkan birkaç lehçesi üzerinden başlayan "tek dil" dayatması, işçileri ve işçi çocuklarını dillerini ortaklaştırma niyetiyle başlayan okullaşma ile üretim ve yönetim sorunlarının azaltılması hedeflenmiş.

İlginç ve üzücü olarak tarihte dil devrimi adı altında en ciddi toplumsal kırılmayı ve travmayı yaşayan bir milletiz. Bu travma da olmuş bitmiş bir olguda değil, halen devam eden bir süreç üstelik. Öyle bir travma ki bu toplumun yazı ve okuma dilini değiştirenlerin kendilerinin yazdıklarını, eserlerini yeni neslimiz sadeleştirilmeden okuyamamaktadırlar.

Yaşanan örnekler bizlere "dil devrimlerinin" bir kültür taşıma/aktarma amacından daha çok iktidarı muhkemleştirme, yönetim fonksiyonlarını kolaylaştırma gibi pratik amaçlara daha çok hizmet ettiğini göstermiştir.

Küreselleşmenin yerel ve ulusal değerlere olan yok edici etkisini en çok dillerimizde hissediyoruz. Dünyada her yıl yüzlerce yerel kültür ve dil yeryüzünden yok olmakta, insanlığın kültürel hafızası eksilerek azalmaktadır. Dünyada ekonomik ve kültürel küreselleşme eğilimine paralel olarak, özellikle genç kuşaklarda kendini ifade aracı olarak işaret ve görsellerden oluşan, "Emoji" kavramı ile ifade edilen bir "dil"i! kullanma yaygınlaşmaktadır. Bu sürecin nedenlerinin irdelenmesini de elzem olarak görüyoruz.

Enderun Özgün Eğitimciler olarak bizler de 11. Sayımızda Dilimizi ve iletişim imkânlarımızı konuşalım istedik. Bu amaca dönük olarak sayfalarımız "**Dil Meselesi**"nin çok boyutlu katmanlarına işaret eden her biri zihin ve fikir emeği olan değerlendirmeleri sizlere sunabilmeyi arzu ettik. Konunun çok geniş olması belki işin hakkını verme konusunda eksikliklerimizin oluşmasını neden olmuş olabilir. Bizler eğitim kamuoyunun öncelikle ülkemizde Yabancı dil eğitimi sorununu konuşmadan evvel Anadilimizi ne kadar bildiğimiz ve öğretebildiğimizi konuşmamız gerektiğini düşünüyoruz.

Bizim irfan geleneğimizde "Aynı dili konuşanlar değil aynı gönlü paylaşanlar analaşabilir." diye bir sözümüz vardır. Bu sözün işaret ettiği manaya güvenerek biz olabilmenin imkânları ile sizleri de meselemize ortak ettik.

Kusurlarımız af muhabbetimiz baki ola...

BAYRAM YILMAZ

İSLÂM MEDENİYETİNİN DİLİ ARAPÇA VE TÜRKİYE'DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ

DOÇ. DR. **SULTAN ŞİMŞEK**

Arap dilinin özelde yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerim'in, Hz. Peygamber Efendimizin, onun güzide sahabelerinin dili olmakla beraber İslâm kültür ve medeniyetinin temel eserlerinin telif edildiği bir medeniyet dili olup, günümüzde 23 Arap ülkesi başta olmak üzere, dünya üzerinde 425 milyonu aşkın bir nüfusun ortak paydasıdır.

Arap dili tüm bu yönleriyle milletimiz açısından diğer yabancı diller arasında ayrı ve özel bir öneme sahiptir. Arap dili anadilimiz dışında kalan yabancı dillerden biri olmasıyla beraber, milli tarihimize bakıldığında milletimiz için herhangi bir yabancı dil olmayıp çok güçlü dinî, ilmî, kültürel ve tarihî bağlarla bağlı olduğumuz bir dildir. **Türkler, İslam'ı kabul etmeleriyle birlikte Arap dili ile tanışmış olup, daha sonra asırlar boyu ilmî faaliyetlerini Arap dili ile sürdürmüşlerdir.** Osmanlı Devleti'ne Selçuklu ve diğer İslam devletlerinden devredilen, aklî ve naklî ilimleri içeren risalelerin ve kitapların dili Arapça idi. Bu eserlerin anlaşılması için Osmanlı medreselerinde Arapça öğretimi, müfredatın temel yapı taşlarından biri olmuştur. Osmanlı medreselerinde sıbyan mekteplerinden sonra müfredatın öncelikli derslerini Arapça sarf, nahiv ve belagat dersleri oluşturmaktaydı. Her ilim dalında olduğu gibi Arapça öğretiminde bir sistem takip ediliyordu. Bu sisteme göre sarf, nahiv ve belagat: başlangıç, ileri ve orta düzey olmak üzere üç aşamalı olarak tedris ediliyordu. Osmanlı medreselerinde eğitim Türkçeden soyutlanmadan Arapça ağırlıklı olarak devam etti.(1) Osmanlı âlimleri daha önceki Arap dil âlimlerince yapılan ilimler tasnifini kabul etmişler, Arapça ile ilgili ilimleri yüksek ilimlere ulaştıran alet ilimlerinden kabul etmişlerdir. Öyleki Arap belâgat ilimleri birçok Osmanlı âlimi tarafından farz-ı kifâye olarak görülmüştür. İshak b. Hasan Tokâdî (v.1100/1689) Nazmu'l-ulûm'unda medreselerde okutulan otuz iki ilim hakkında bilgi verirken Arapça belagat ilimlerinin üç cüzünden biri olan ilmu'l-meânî öğreniminin farz-i kifâye olduğunu ifade etmiştir.(2) Sayısız Osmanlı âlimi, Arap âlimler ile Arapça ilmi münazaralarda bulunacak düzeyde Arapça ilimlerine vukufiyet kesp etmiş, bu dilde ilmî eserler yazmış bununla da kalmayıp, şiir de yazmışlardır. Osmanlı'da adet-i kadim üzere takip edilen bu öğretim tarzı XX. yy.'ın başlarına kadar etkisini ve geçerliliğini korumuştur.(3)

Osmanlı döneminde ilmi çevrenin Arap dili ile bu denli yüksek derecede etkileşimde olması neticesinde doğal olarak Türk edebiyatı da Arap edebiyatının ciddi derecede etkisinde kalmıştır. Bugün dahi okullarımızda Türkçe edebî sanatlar derslerinde okutulan mecaz, istiare, teşbih gibi pek çok edebî terim, aynı şekilde klasik şiirde var olan aruz vezinleri Arapçadan Türkçeye ya tamamen aynıyla ya da bazı nüanslarla geçmiştir. Yine dilimize Arapçadan ya aynen ya anlam kayması geçirerek ya da tamamen farklı anlama bürünerek geçmiş kelimeler sayılamayacak kadar çoktur.

Buraya kadar serdettiğimiz açıklamalardan da anlaşılacağı üzere tarihimizde ilim ve eğitim çevrelerimizin Arap dili ile yoğun teması çok zengin bir entelektüel birikimi oluşturmuştur. Ancak bu birikimin yeni nesillere aktarılması medreselerin kapatılması, eski Türkçeden vazgeçilerek Latin harflerine dönülmesi gibi bilinen pek çok nedenle inkıtaa uğramıştır. **1920'li yıllar ile 1950 arası Arapça öğrenimi açısından ciddi bir kopukluk yaşanmış, 1950 yılından itibaren İmam Hatip Liselerinin açılmasıyla birlikte Celalettin Ökten gibi kıymetli hocaların üstün gayretleriyle Arapça öğretimi resmi olarak yeniden başlamıştır.** Bu okullarda yokluk içerisinde Arapça öğretimi adeta küllerinden yeniden doğmaya başlamıştır. Fakat bu yeniden doğuş bir hayli sancılı olmuştur. Öncelikle okulların kurulması hedeflenmiş, ilk yıllarda varlığı sürdürme gayreti ön plana çıkmış, ders kitapları ve öğretim materyalleri açısından sıkıntılar yaşanmıştır. Öğretim programları ve ders materyalleri uzun bir sürece yayılarak hazırlanmıştır.(4)

Her ne kadar İmam Hatip Liselerinde ve daha sonra Yüksek İslam Enstitülerinde ve sonrasında da İlahiyat Fakültelerinde Arapça öğretimi yeniden başlamış olsa da yakın eğitim tarihimizde Arapça öğretimi alanı tamamen ihmal edilmiş, gelecek vadetmeyen bir alan muamelesi görmekteydi. Batı dillerinin öğretimine kıyasla Arapça öğretimi alanı gerek ilgisizlik gerek bu dilin kullanım alanının daraltılması ve toplumsal bir karşılığının olmadığı düşüncesi, gerekse mali imkanların bu alanda kullanılmasında ortaya çıkan imtina nedeniyle yıllarca çok büyük bir mesafe kaydedilemeyen bir alan olarak varlığını sürdürdü. Bu süreçte ne öğrenciler eğitim sonunda, Osmanlı medreselerinde olduğu gibi kâmil bir vasıfla klasik kaynakları okuyup anlamaya yetkin hale getirilebildi ne de Arapça öğretiminde modern usuller tam olarak uygulanabildi. İmam Hatipler Liseleri ve İlahiyat Fakültelerinde klasik öğretim yöntemleri ile birbirini tekrar eden, tam manasıyla yeterli olamayan bir müfredatla uzun yıllar eğitim yapıldı. Bu durumu 2013 yılında basılan "İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Sempozyum"kitabının önsözünde daha önce şöyle ifade etmiştik: "Arapça öğretiminde dilin okuma, yazma, dinlediğini anlama ve konuşma unsurlarına yönelik dört temel beceri açısından kullanılabilirliğini artıran iletişimci yaklaşıma dayalı öğretme metotları çok etkin bir şekilde kullanılamamıştır. Bunun neticesinde klasik Arapça kaynakları okuyup anladığı halde, Arapça bilgisini günlük hayatta kullanamayan nesiller yetişmiştir. Hatta dili akıcı ve etkin bir şekilde kullanabilmeye yönelik bir eğitim tarzından geçmemesi nedeniyle pek çok Arapça emektarında Arapça konuşmanın bir fobi haline geldiği göz ardı edilemeyecek bir gerçektir."(5)

Çok uzun yıllar sadece bir ilim dili olarak görülen ve bir yabancı dil olma özelliği göz ardı edilen Arapça son on yılda yaşanan olaylar nedeniyle sosyal alanlarda da yaşayan canlı bir dil olarak kendini göstermeye başlamıştır. Yine son zamanlarda Arap ülkeleri ile Türkiye arasında artan sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerin Arapçayı ileri seviyede kullanan bireylere olan ihtiyacı artırması eğitim kurumlarımızdaki Arapça öğretiminin üzerinde enine boyuna düşünmeyi zorunlu kılmıştır. (6) Özellikle Sûriye'de 2011'de patlak veren savaş neticesinde 3 milyonu aşkın mültecinin ülkemizde yaşamaya başlaması toplumun resmî kurumlar dışında farklı kesimlerinde de Arapçaya olan ilgi ve ihtiyacı artırmıştır. Bu durum dil merkezlerinde özel amaçlı Arapça öğretiminin başlamasına neden olmuş, sağlık Arapçası, ticarî işler için Arapça gibi farklı hedef kitleleri olan Arapça öğretim programları düzenlenmiştir.

Resmi eğitim kurumlarımızda geçtiğimiz onyılda Arapça öğretimi eskiye nazaran daha fazla yaygınlaşmış durumdadır. İmam Hatip Liselerinin ortaokul ve lise kısımlarının dışında ilköğretim 2. Sınıftan itibaren Arapça dersi seçmeli olarak müfredatta yerini almıştır. Aynı şekilde İmam Hatip Liseleri dışındaki liselerde de seçmeli olarak Arapça dersi talep edilebilir hale gelmiştir. Üniversitelerde ise, İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri, Mütercim Tercümanlık Bölümleri, Edebiyat Fakültelerinin Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalları ve Eğitim Fakültelerinin Arap Dili Eğitimi/Arapça Öğretmenliği Anabilim Dalları olmak üzere beş farklı bölümde Arapça öğretimi yapılmakta olup ayrıca sayıları da çoğalmıştır. Bunların yanı sıra tarih, edebiyat, siyasal bilimler gibi sosyal bilimler alanlarında da Arapça seçmeli ders olarak tercih edilebilmektedir.

Türkiye'de uzun yıllar boyunca Arapça eğitim geleneği, dil bilgisi ve tercüme metodu üzerine kurulmuştur. Ders araç gereci olarak ders kitabı temel merkeze oturtulmuş modern yöntem ve teknikler kullanılmamıştır. Bu ise hayatın içinden ve capcanlı olan bir dilin okullarımızda yıllarca hayattan kopuk bir şekilde öğretilmesine neden olmuştur. Böyle bir eğitim tarzı neticesinde yıllarca Arapça öğrenmesine rağmen dil melekesini kazanamamış nesiller yetişmiştir. Son zamanlarda Arapçayı kullanabilen bireylere olan ihtiyacın artması resmî

kurumları bu konuda daha fazla çalışma yapmaya itmiştir. Bu kurumlarda Arap dili öğretiminde modern metotlardan faydalanmak, eğitim materyallerini, yöntem ve tekniklerini geliştirmek için ara arda pek çok sempozyum ve çalıştaylar yapılmıştır. Arapça öğretimini yaygınlaştırmak, kolaylaştırmak üzere hem içeriği hem de baskı kalitesi yüksek yayınlar da Arapça öğretim hayatına girmiştir. 2010 yılından beri Din Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Akademi İstanbul Lisan ve İlmi Araştırmalar Derneği'nin imzaladığı bir protokolle İmam Hatip Liseleri arasında düzenlenen Arapça Bilgi, Etkinlik ve Münazara Yarışmaları Arapça alanına bir canlılık getirmiş, bu etkinlikler ile Arapça öğrenme motivasyonu artan öğrencilerin İlahiyat Fakültelerine daha iyi düzeyde bir Arapça ile başladığı gözlenmiştir. Bu süreçte dilbilgisi kuralları ve dil yeteneklerinin dengeli bir şekilde birlikte öğretilebileceği, yaşayan dili konuşurken dilbilgisinin de kolaylıkla yaşamla bir bütün halinde verilebileceği kanaati oluşmuş, Arapça öğretim tarzında yavaş da olsa değişimler yaşanmaya başlamıştır.

Dil öğretiminde başlangıç seviyesinde mümkün olduğu kadar ana dile az müracaat edilmesi gerekmekte olup, orta ve ileri seviyelerde ise dersler tamamıyla Arapça anlatılarak ana dile yer verilmemelidir. **Zira dile yoğun bir şekilde maruz kalmadan o dilde meleke kesp etmek mümkün değildir. Bir dilin öğrenilmiş olmasının göstergesi; okuduğunu ve dinlediğini anlama, düşüncelerini sözlü ve yazılı olarak doğru ve akıcı bir şekilde ifade etmektir.** Diğer yabancı dillerin öğretiminde olduğu gibi okuma, dinleme, konuşma ve yazma yeteneklerinin kazandırılması Arapça eğitiminde temel kabul edilmeli ve bunların tümünü gerçekleştirecek metot ve teknikler kullanılmalıdır. Bu yeteneklerin birine yoğunlaşarak kazandırmaya çalışmak yerine, bütüncül bir öğretim tarzı ile birbirini destekler şekilde verilmelidir. Ayrıca her bir eğitim kurumunda Arapça öğretiminin amaç ve hedefleri net olarak belirtilmeli, öğrencilerle paylaşılmalı, öğretim materyalleri ve ders içeriği buna uygun hazırlanmalıdır.

Yukarıda saydığımız prensipler son dönemlerde hem orta öğretimde hem de üniversitelerimizde Arapça öğretimini planlayan öğreticilerin çoğunluğu tarafından kabul görmekte olup her iki tarafta da oldukça ümit verici mesafeler kat edilmiştir. Milli Eğitim bakanlığı kanadında uzun yıllardan beri öğretim programları ve ders kitaplarının iyileştirilmesi üzerine yoğunlaşılıyordu. Ancak bu programların felsefesinin ve uygulama yöntemlerinin öğretmenlere aktarılamaması en büyük sorunlardan biriydi. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bu konuda eğiticinin eğitimi kapsamında programlar düzenlenmeye ve öğretmen eğitimlerine önem verilmeye başlandı. Mesela Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Müdürlüğü tarafından 2019 yılı içerisinde yapılan bir projede İmam Hatip liselerinde Arapça derslerine giren 255 öğretmenin katılımıyla yurt içinde ve dışında gerçekleştirilen, hem öğretmenlerin kendi dil seviyelerini geliştirdikleri, hem de Arapça öğretim metotları konusunda eğitim aldıkları toplamda 268 saatlik üç aşamalı bir eğitim programı uygulanmıştır. Diğer taraftan yine Millî Eğitim Bakanlığı uhdesinde bulunan Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün özellikle proje okullarında Arapça öğretimi seviyesinde yakaladığı başarılar göz doldurmaktadır. İzmit Mehmet Akif ErsoyProje Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri, Katar'da düzenlenen 4. Uluslararası Münazara Yarışmalarında 53 ülkeyi geride bırakıp, anadili Arapça olan Lübnan katılımcıları ile finalde yarışmış ve sonuçta onları da geride bırakarak dünya şampiyonluğunu almışlardır. Bu başarıların on yıl önce hayal bile edilemediği bir gerçektir.

Diğer taraftan ülkemize çeşitli Arap ülkelerinden, özellikle Suriye'den gelen akademisyenler Türkiye çapında Arapça eğitimi birimi olan üniversitelerde görev yapmaya başlayınca öğrenciler Arap hocalardan muhadese eğitimi almaya başlamış ve önceki zamanlarda ortaya problem olarak çıkan Arapçanın akıcı bir şekilde konuşulamaması sorunu yavaş yavaş aşılmaya başlanmıştır. Pek çok üniversite başarılı öğrencileri Arap ülkelerine gönderip öğrencilerin Arapça dil seviyelerini daha ileriye taşımaları için kaynak ayırmaya başlamıştır. Çeşitli üniversitelerde Arapça hazırlık sınıfını başarıyla tamamlayan öğrencilerin Arapça dergi, münazara, kısa film çekimi gibi faaliyet alanlarında bulunmaları bu çalışmaları kamuoyuyla paylaşmaları yine günümüzde alana bir canlılık geldiğinin göstergesidir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki son zamanlarda Arap dili eğitimi alanında yaşanan gelişmelerle birlikte Arapça öğretimi sahası pek çok fırsata, gelişmeye ve başarıya açık bir alan haline gelmiştir. Ülkemizde epey zamandır Arapçanın adeta baharını yaşamakta olduğunu gözlemlemekteyiz. Bu verimli ve önemli alan her türlü yüksek ilgiye ve çaba sarf etmeye layıktır. Arapça öğretiminde doğru öğretim programları, donanımlı öğretmenler ve zengin materyallerle kısa sürede tatmin edici başarılara ulaşmanın mümkün olduğu görülmüştür. Bu olumlu gelişmelere rağmen Arapça öğretim alanının hem İmam Hatip Liselerinde hem de üniversitelerde kendi içinde çözüm bekleyen pek çok sorunu bulunmaktadır. Arapça Dil öğretiminde bazı kurumlarda yakalanan yüksek başarılar o kurumlarla sınırlı kalmamalı, bu başarı düzeyinin mutlaka ülke genelinde yaygınlaştırılması için çaba sarf edilmelidir. Modern dil öğretim yöntem ve tekniklerini Arapça öğretiminde işlevsel kılmak için eğiticinin eğitimi programları sınırlı sayıda öğreticiye hitap etmemeli, ülke genelinde yaygınlaştırılmalı, hatta uzun vadede bu eğitimler mesleğe başlama şartları arasına konmalıdır. Bütün eğitim öğretim faaliyetlerinde ne kadar iyi bir planlama yapılır, başlangıç çalışmaları ne kadar sıkı tutulur, ne kadar en iyisini yapmak üzere gereken emek ortaya konursa, o kadar parlak neticeler elde edileceği unutulmamalıdır. **Zira doğru yolda yürümek doğru yerden başlamayı gerektirir.**

DİPNOTLAR

1) Mehmet İpşirli, "Medrese: Osmanlı Dönemi", DİA, XXVIII, 327-333; SultanŞimşek, "Osmanlı Medreselerinde Arap Belağatının Öğretimi", Journal of Islamic Research- 2015, vol.8, no.1, pp.148-175, 2015.

2) İzgi, Osmanlı Medreselerinde İlim, I, 77-80.

3) Şimşek, "Osmanlı Medreselerinde Arap Belağatının Öğretimi", s.75.

4) İmam Hatip Okullarının kuruluş aşaması ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Hüseyin Yorulmaz, Bir Neslin Öncüsü Celal Hoca, s.137-162, İstanbul 2011; Ahmet Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri, İstanbul2005.

5) Sultan Şimşek (Ed.),İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Sempozyum Kitabı, İstanbul: Akdem Yayınları, 2013, s. 9-10.

6) Şimşek, s. 11.

KAYNAKÇA

İpşirli, Mehmet, "Medrese: Osmanlı Dönemi", DİA, XXVIII, 327-333.

İzgi, Cevat, Osmanlı Medreselerinde İlim: Riyazi İlimler I, İstanbul: İz Yayıncılık, 1997.

Şimşek, Sultan, "Osmanlı Medreselerinde Arap Belağatının Öğretimi", Journal of Islamic Research, vol.8, no.1, pp.148-175, İstanbul, 2015.

Şimşek, Sultan, "Arapça Dil Eğitiminde Arızamız Nedir? ", İlim Dergisi, cilt.7, ss.7-7, 2014.

Şimşek, Sultan,"Ders Kitapları ve Diğer Öğretim Unsurları Açısından İmam HatipLiseleri'nde Arapça Öğretiminin Gelişim Seyri", Ekev Akademik Araştırmalar Dergisi, cilt.1, no.1, ss.239-243, 2012.

Şimşek, Sultan,"Öğretim Programları Açısından İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretiminin Tarihi Süreci", İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Sempozyum Kitabı, İstanbul, Aralık 2011, İstanbul, Türkiye, 16-18 Aralık 2011, ss.47-56.

Ünsür, Ahmet, Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri, İstanbul,2005.

Yorulmaz, Hüseyin, Bir Neslin Öncüsü Celal Hoca, s.137-162, İstanbul, 2011.